

NGUYÊN NHÂN SA SÚT TRÍ TUỆ

Thuật ngữ sa sút trí tuệ "trước tuổi già" (khởi phát trước 65 tuổi) và sa sút trí tuệ "tuổi già" đã thường được dùng vào những năm 1960 và 1970. Vào thời điểm đó, bệnh Alzheimer được xem là nguyên nhân chính của sa sút trí tuệ trước tuổi già, thường xảy ra ở tuổi trung niên, còn sa sút trí tuệ tuổi già được nghĩ là do xơ vữa mạch máu não. Các nghiên cứu về giải phẫu bệnh sau này trên các mẫu não của các bệnh nhân đã chứng tỏ rằng bệnh nhân sa sút trí tuệ tuổi già cũng có các thay đổi bệnh học điển hình của bệnh Alzheimer.

Quan điểm hiện nay, bệnh Alzheimer vẫn là nguyên nhân phổ biến nhất của sa sút trí tuệ ở mọi lứa tuổi (trên và dưới 65 tuổi). Nhưng một điều quan trọng cần biết là không phải tất cả sa sút trí tuệ đều là bệnh Alzheimer. Hội chứng sa sút trí tuệ được chia ra làm nhiều nhóm bệnh khác nhau tùy thuộc vào nguyên nhân, bệnh học, đặc điểm hoá-thần kinh và điều trị. Các nguyên nhân chính của sa sút trí tuệ được trình bày trong bảng 1.

Bảng 1: Các nguyên nhân chính của hội chứng sa sút trí tuệ

Vỏ não	Bệnh Alzheimer Thoái hoá trán- thái dương, bao gồm: Bệnh Pick [sa sút trí tuệ trán- thái dương (FTD)]. Mất vận ngôn tiến triển. Do rượu
Dưới vỏ	Sa sút trí tuệ do nhồi máu đa ổ (chất trắng) Bệnh Parkinson (PD) Liệt trên nhân tiến triển Bệnh Huntington Não úng thủy áp lực bình thường (NPH) Sa sút trí tuệ liên quan với AIDS.
Vỏ- dưới vỏ	Sa sút trí tuệ do căn nguyên mạch máu Sa sút trí tuệ kèm thể Lewy (DLB) Thoái hoá vỏ não-hạch nền.
Lan toả	Bệnh Prion bao gồm bệnh Creutzfeldt-Jacob (CJD).
Nguyên nhân khác	Nguyên nhân chuyển hoá- nhiễm độc: Suy giáp Thiếu Vitamin B12 Thuốc/ kim loại Nhiễm trùng, bao gồm Giang mai thần kinh Chấn thương sọ não. U não, u màng não.

Trong các nguyên nhân trên, bệnh Alzheimer là nguyên nhân thường gặp nhất. Theo các nghiên cứu gần đây, các yếu tố mạch máu có thể góp phần phát triển sa sút trí tuệ trong bệnh Alzheimer. Sa sút trí tuệ căn nguyên mạch máu (VaD) có lẽ là nguyên nhân phổ biến thứ 2 của sa sút trí tuệ trong cộng đồng và trong một số chuyên khoa, đặc biệt như thần kinh, tim mạch, nội tiết; tỉ lệ mắc bệnh chính xác thì chưa được khảo sát rõ.

Một số ý kiến cho rằng, tỉ lệ bệnh Alzheimer và VaD khác nhau ở các khu vực dân số. Ở châu Âu và Bắc Mỹ, trên 50% trường hợp sa sút trí tuệ là bệnh Alzheimer khi so với 12-30% trường hợp VaD. Nhưng ở các nước châu Á, VaD thường gặp hơn, chiếm đến 60% trường hợp sa sút trí tuệ.

Các dạng khác còn lại của sa sút trí tuệ chiếm tỉ lệ nhỏ hơn. Tần suất tương đối của các dạng sa sút trí tuệ thường gặp được trình bày trong bảng 2 với hai nhóm trước và sau 65 tuổi. Dạng cùng tồn tại chung hai nhóm bệnh rất ít gặp. Trong trường hợp cùng xuất hiện bệnh Alzheimer và VaD, thuật ngữ sa sút trí tuệ hỗn hợp (mixed dementia) thường được sử dụng.

Bảng 2: Tần suất các dạng sa sút trí tuệ thường gặp.

Nguyên nhân	Khởi bệnh trước 65 tuổi (%)	Khởi bệnh sau 65 tuổi (%)
Bệnh Alzheimer	34	55
Sa sút trí tuệ mạch máu	18	20
Sa sút trí tuệ thể Lewy	7	20
Sa sút trí tuệ trán-thái dương	12	
Các nguyên nhân khác	29	5

(Nguồn: từ “The spectrum of dementia and its treatment. Galton CJ. *JR Coll Physicians Lond* 1999; 33: 234-9)